

SMYRNA'DAN KADİFEKALE'YE İZMİR TEMALİ POSTA PULLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

* * *

AN EVALUATION ON POSTAGE STAMPS WITH THE THEME OF İZMİR FROM SMYRNA TO KADİFEKALE

Serkan AYCİL¹

ÖZ

Posta hizmetlerine işlerlik kazandırma ve ücretlendirmede oluşan kaçakları önleme işlevine sahip olan pullar, parasal değerlerinin ötesinde farklı bir takım fonksiyonel özellikleriyle iletişim sürecine katkı sunmaktadırlar. Önyüzü resim, şekil ve motifli olan bu değerli kâğıtlar zaman içerisinde birçok ülkenin iktisadi, siyasi, tarihi, turistik, toplumsal, sanatsal ve kültürel yönünü yansıtan bir gösterge olarak kullanılmıştır. Sanatsal ve kültürel birikimiyle, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar gelen İzmir, Türkiye'nin örnek kentleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Çalışmanın amacı; İzmir temalı pul tasarım örnekleri üzerinden, kente dair görsel ve sanatsal bir değerlendirmede bulunmak ve kenti posta pulları üzerinden tanıtmaya çalışmaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden, doküman analizi üzerinden ilerletilen bu çalışma, yazılı ve görsel kaynaklar üzerinden kurgulanmıştır. Öncelikle literatür araştırması yapılmış, sonrasında konuyla ilgili pul örnekleri üzerinden içerik oluşturulmaya çalışılmıştır. Yazılı kaynaklar: İzmir ve çevresiyle özdeşleşen; taşınmaz kültür varlıkları ve somut olmayan kültürel miras örnekleri ekseninde, pul tercihleri ise yayınlanmış serilerdeki konu ile alakalı tasarımlar çerçevesinde şekillenmiştir. Literatür taraması ve pul görselleri üzerinden kurgulanan bu çalışma 1927 ile 2017 yılları arasında tedavüle çıkarılan posta pullarından alınan örnekler üzerinden oluşturulmuştur. 7 farklı araştırma alanı üzerinden ilerletilen bu çalışmada toplam 12 adet posta puluna yer verilmiştir. Çalışma iki ana başlık altında toplanmıştır. İzmir ili (merkez ilçeler dâhil) sınırları içerisinde yer alan: Kadifekale, İzmir Fuarı, Konak Meydanı, İzmir Saat Kulesi, Yalı Cami ve Tarihi Çarşıları betimlemek için İzmir Tarihi Liman Kenti. İl merkezi sınırları dışında kalan Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı, Asklepicion Örenyeri ve Efes Dünya Miras Alanı'nı terennüm etmek için ise İzmir Yöresi başlığı kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Smyrna, Kadifekale, Efes, Bergama Akropolü, Posta pulu

¹ Muhasebe Tetkik, İstanbul PTT Bölge Başmüdürlüğü, Muhasebe ve Finans Müdürlüğü, İstanbul.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3540-5548>

• e-Mail: sserkan.aycil@gmail.com

ABSTRACT

Stamps, which have the function of making postal services operational and preventing leakages in pricing, contribute to the communication process with a number of different functional features beyond their monetary value. These precious papers, which have pictures, shapes and motifs on the front, have been used as an indicator reflecting the economic, political, historical, touristic, social, artistic and cultural aspects of many countries over time. With its artistic and cultural background, İzmir, which has survived from prehistoric times to the present, is among the top exemplary cities of Turkey. The aim of the study; It is to make a visual and artistic evaluation of the city through Izmir themed stamp design examples and to try to promote the city through postage stamps. This study, which was developed through document analysis, one of the qualitative research methods, was built on written and visual sources. First of all, literature research was conducted, and then the content was tried to be created on the stamp samples related to the subject. Written sources: identified with İzmir and its surroundings; immovable cultural assets and intangible cultural heritage examples, stamp preferences have been shaped within the framework of the designs related to the subject in the published series. This study, which is based on literature review and stamp images, was created on samples taken from postage stamps that were put into circulation between 1927 and 2017. A total of 12 postage stamps were included in this study, which was developed through 7 different research areas. The study is grouped under two main headings. Located within the borders of İzmir province (including central districts): İzmir Historical Harbor City to describe Kadifekale, İzmir Fair, Konak Square, İzmir Clock Tower, Yalı Mosque and Historical Bazaars. The title of İzmir Region was used to sing the Bergama Multilayered Cultural Landscape Area, Asklepion Ruins and Ephesus World Heritage Site, which are outside the borders of the city center.

Keywords: Izmir, Smyrna, Kadifekale, Ephesus, Pergamon Acropolis, Postage stamp

Giriş

Pullar, önyüzü desen, şekil veya resimlerden oluşan, arkası zamklı, biçim itibarıyla simetrik veya asimetrik olabilen değerli kâğıtlardır (Güven Bezaz, 2006, s. 293). Posta hizmetlerine işlerlik kazandırma ve postada oluşan ücret kaçaklarını önleme işlevine sahip olan pullar, sonraki süreçte birçok ülkenin iktisadi, siyasi, tarihi, turistik, toplumsal, sanatsal ve kültürel yönünü yansıtan bir gösterge olarak kullanılmıştır (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 284). Bu etkiyi Türkiye'nin pul emisyon programlarında görmek de mümkündür.

İzmir Enternasyonal Fuarı, İzmir temalı pul tasarımlarının öncüsü olarak görülebilir. Bu bağlamda oluşturulan ilk seri, 1927'de *Birinci İzmir Fuarı (Londra Baskısı Sürşarjlı² Seri)* olarak tedavüle çıkarılan seridir. Daha önceden Londra'da bastırılan pullar, sürşarj işlemine tabi tutulduktan sonra dolaşıma çıkarılmıştır. Bu nedenle görsellerde İzmir'e dair detaylar yer almamaktadır. 1928'de *İkinci İzmir Fuarı (Londra Baskısı Sürşarjlı Seri)* konulu yeni bir seri daha tedavüle çıkarılmıştır. Bu pullarda bir önceki seride uygulanan sürşarj işlemi devam ettirilmiştir.

1934'te *İzmir Fuarı (Sürşarjlı Seri)* olarak tedavüle çıkarılan üçüncü seri pullarda da bir önceki seride uygulanan sürşarj işlemine rastlanmaktadır. 9 seriden oluşan ve üzerinde İzmir 9 Eylül 1934 yazan pullar yirmi gün kadar kullanıldıktan sonra tedavülden kaldırılmıştır (Dadyan, 2018, s. 216). İzmir ve çevresine ait detaylar ilk olarak 1938'da Uluslararası İzmir Fuarı anısına tedavüle çıkarılan pullarda yer almaktadır. Baskı sayısı 100.000 olan bu seride 10 farklı pula yer verilmiştir. Türkiye'nin modern yüzünü ön plana çıkarmaya çalışan bu serideki pullarda genel olarak İzmir'i betimleyen öğeler kullanılmıştır. Atatürk Anıtı, İzmir fuar alanı, Kadifekale manzarası, zirai ürünler, İzmir Saat Kulesi, İzmir Kordonboyu'nun modern mimarisi, fabrikalar, üzüm salkımını tutan Anadolu kadını bu serideki ilk detayları oluşturmaktadır. Uluslararası yani ağır basan bu seride özellikle Türkiye'nin güçlü ve hazır bir devlet olduğu imajı çizilmiştir (Yılmaz, 2019, s. 243). İzmir'in sosyo ekonomik yaşamı üzerinde uzunca süreler etkili olan fuar olgusu 1927, 1928, 1934, 1938, 1940, 1941, 1943, 1950 ve 1956'da yayınlanan pul serileriyle Türkiye'de pul ve pulculuk faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

1953'te tedavüle çıkarılan ve 6 seriden oluşan *Efes Turistik Seri* konulu pul tasarımından sonra kentin turistik yönü de ön plana çıkmaya başlamıştır. Efes antik kentinin tanıtımına yönelik tasarlanan bu pullarda; amfi tiyatro, Meryem Ana'nın evi (Panaya Kapulu), kent meydanı ve henüz arkeolojik kazıların gerçekleştirilmediği alanlar betimlenmiştir. 1962'de Efes antik kentini ön plana çıkaran yeni bir seri daha yayınlanmıştır. *Meryem Ana Efes Turistik* serisi olarak yayınlanan bu seride 4 pula yer verilmiştir. Diğer tasarıma nazaran kapsamı daha da sınırlandırılan bu çalışmada genel olarak Meryem Ana heykeli ve Meryem Ana'nın evi (Panaya Kapulu) ön plana çıkarılmıştır.

1957'de tedavüle çıkarılan ve 2 seriden oluşan *Bergama Kermes Oyunları* konulu pullarda İzmir yöresinin folklorik yönü ön plana çıkarılmıştır. Bergama yöresinin tarihi ve kültürel yönünü vurgulayan bu pullarda; Asklepion Örenyeri'nde yöresel halkoyunlarını icra eden oyuncular ile Bergama Akropolü ve şehrin genel görünümü betimlenmiştir. 1966'da *Konulu Pul Turistik Seri* olarak tedavüle çıkarılan 5'li puldan 1'inde İzmir ve çevresi tema olarak kullanılmıştır. Yaz turizmini betimleyen bu çalışmada İzmir'in şehir silueti ve İzmir Kordonboyu görsel olarak ön plana çıkarılmıştır. 1967'de *İzmir 67* serisi olarak yeni bir pul tedavüle çıkarılmıştır. 2 puldan oluşan bu seride ilk pulda Türkiye haritası üzerinden İzmir ve çevresine vurgu yapılmıştır. İkinci pulda ise dalgalı bir deniz ve üzüm salkımı ön plana çıkarılmıştır. 1972'de *Türk Ordusunun İzmir'e Girişinin 50. Yılı* anısına tedavüle çıkarılan pulda; askerlerin önünde arabasıyla İzmir'e giriş yapan Atatürk ve silah arkadaşları tema olarak kullanılmıştır. 2013'te tedavüle çıkarılan *EXPO 2020 İzmir Adaylığı* konulu pulda Konak Meydanı ve İzmir Kordonboyu ön plana çıkarılmıştır. Görselde tempolu yürüyüş yapan iki kişi dikkat çekmektedir.

² Pul veya diğer değerli kâğıtların üzerine ikinci bir baskı yapılarak üzerinde yazan değer değiştirilmesi işlemidir (Filateli, 2016).

2014'te tedavüle çıkarılan ve *Altay Spor Klübünün 100. Yılı* anısına tasarlanan pullarda ise ilk defa kentin sportif yönüne vurgu yapılmıştır. 2017'de farklı tarihlerde yayınlanan pullarda ise yine kentin simgesi haline gelen saat kulesi ve tarihi Kemeraltı Çarşısı tema olarak kullanılmıştır.

Ayrıca 2016'da PTT A.Ş. ve Türkiye Filateli Dernekleri Federasyonu (TFDF) tarafından 4-12 Kasım günleri arasında Narlıdere Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde *İzmir 2016 Milli Pul Sergisi* organize edilmiştir. Özellikle öğrencilerin rağbet ettiği sergiyi 17 bin kişi ziyaret etmiştir (T.C. İzmir Valiliği, 2016). İzmir, konulu pul tasarımları üzerinden görsel bir içerik oluşturmayı hedefleyen bu çalışmanın önemli bir araştırma ögesi olarak ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

1. İZMİR TARİHİ LİMAN KENTİ

İzmir'i kentsel bir olgu olarak ele almanın bir takım zorlukları bulunmaktadır. Mevcut zorlukları aşmak ve daha sağlıklı bir çıkarımda bulunmak için kategorik bir sıralamaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle çalışma iki ana başlık altında toplanmıştır. İzmir ili (merkez ilçeler dâhil) sınırları içerisinde yer alan: Kadifekale, İzmir Fuarı, Konak Meydanı, İzmir Saat Kulesi, Yalı Cami ve Tarihi Çarşıları betimlemek için *İzmir Tarihi Liman Kenti*. İl merkezi sınırları dışında kalan; Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı, Asklepieion Örenyeri ve Efes Dünya Miras Alanı'nı betimlemek için ise *İzmir Yöresi* başlığı kullanılmıştır.

Arkeolojik kazılardan elde edilen buluntular, İzmir'in tarihi temellerinin İ.Ö. 3000 yıllarına kadar uzandığına işaret etmektedir. Kentin, kuruluş yeri konusu ise tartışmalı bir takım bilgileri beraberinde getirmektedir. Buna rağmen bugün Bayraklı semtinin sınırları içerisinde yer alan ve önceki dönemlerde yarımada olduğu düşünülen örenyeri, eski İzmir'in kuruluş yeri olarak kabul edilmektedir. Bir yerleşim alanı olarak ortaya çıkan ve en erken dönemlerde Samorna veya Smurna sonrasında ise uzunca seneler Smyrna ismiyle anılan kent, Türkler tarafından fethedildikten sonra artık İzmir olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır. Mevcut isme (Smyrna) eklenen "i" sesi, zamanla dönüşmüş ve kentin bugünkü ismi olan İzmir ortaya çıkmıştır (Yılmaz ve Yetkin, 2002, s 21-25).

Şekil 1. İzmir kent yaşamı, 26 x 36 mm. (Pulhane, 2015).

Şekil 1'de, 2015'te tedavüle çıkarılan ve *Turizm* konulu çalışmayı oluşturan 5'li serideki pullardan birine yer verilmiştir. Baskı sayısı 720.000 olan ve 2.50 TL bedelle satışa çıkarılan bu pul serisinin grafik tasarımcısı Nuray Çalı'dır (Pulhane, 2015). Karma bir temanın kullanıldığı bu tasarımda kent merkezini betimleyen öğeler ön plana çıkarılmıştır. Kompozisyonda, aşağıdan yukarıya doğru; saat

kulesi, İzmir Kordonboyu, İzmir Limanı, Konak-Karşıyaka seferini yapan vapurlar, Kızlarağası Hanı, İzmir Cumhuriyet Meydanı ve İzmir'in akşam manzarası tema olarak kullanılmıştır. Ayrıca degradeli bir şekilde yerini deniz mavisinden gökyüzü mavisine ve son olarak da beyaz renk tonuna bırakan tasarımın üstündeki boşluğa Türkiye Cumhuriyeti ve İzmir ifadeleri yerleştirilmiştir.

1.1. Kadifekale

İran seferi başlarında, Anadolu'daki Pers İmparatorluğu'nun bir kolunu yendiği rivayet edilen Makedonyalı Büyük İskender, ordularıyla birlikte buradan Efes'e doğru ilerlemeye başlar. Bu harekât sırasında İzmir'e ulaşan Büyük İskender, bugünkü Kadifekale civarına geldiğinde ilahi bir işaret alır ve bulunduğu alana yeni bir kent kurar. Eski Smyralıların soyundan gelenler ise bu kentin ilk sakinlerini oluşturmaktadır (Yılmaz ve Yetkin, 2002, s. 21-25). Dolayısıyla kentin tarihi üzerine yapılan araştırmalar ve tarihi kayıtlar en eski kent merkezinin Pagus Dağı ismiyle anılan Kadifekale eteklerine kurulduğunu doğrular niteliktedir. Önceleri Müslüman Türklerin yaşadığı bu alana Cumhuriyet döneminden sonra Girit ve çevresinden gelenler yerleştirilmiştir. Bakla ve üzüm yetiştiriciliğinin yaygın olduğu tarlalar 1950'lerden sonra imara açılmıştır. Sonraki süreçte yaşanan iç göçlerle birlikte Kadifekale'nin sosyo-politik yapısı tamamen değişmiştir (Çetin, 2011, s. 55-57).

Şekil 2. Kadifekale-İzmir Körfezi, 26 x 41mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 328).

Şekil 2'de 1938'de tedavüle çıkarılan ve *Uluslararası İzmir Fuarı* konulu çalışmayı oluşturan 10'lu serideki pullardan birine yer verilmiştir. Baskı sayısı 100.000 olan ve 8 Kuruş bedelle satışa çıkarılan bu pul serisi Courvoisier S.A./İsviçre'de bastırılmıştır (Pulko, 1938). Dikey bir kompozisyonun tercih edildiği bu tasarımda İzmir Körfezi ve bugünkü İzmir Cumhuriyet Meydanı sivri kemerli çerçevenin içerisine konumlandırılmıştır. Ayrıca tasarımda yer verilen kale girişi kapısı, doğal bir çerçeve görünümüyle sanatsal bir obje olarak sunulmuştur.

1.2. İzmir Enternasyonal Fuarı

Kurtuluş Savaşı sürecinde yaşananlar ve 1922 tarihli büyük yangın hadisesi İzmir'in kent dokusu üzerinde ciddi tahribatlara neden olmuştur. Kentsel formu zedelenen ve bu süreçteki kaybı yalnız sosyal ve mimari alandaki yıpranmışlıkla sınırlı kalmayan kent, aynı zamanda ekonomik açıdan da önemli kayıplara uğramıştır. Lozan Görüşmeleri'nin kesintiye uğradığı ve siyasi gerginliğin arttığı bu dönemde, kent Türkiye İktisat Kongresi'ne ev sahipliği yapmıştır. 17 Şubat 1923'te toplanan ve 4 Mart 1923'e kadar devam eden iktisat kongresi, yalnızca ekonomik nitelikli kararların alındığı bir kongre değil aynı zamanda ülkeyi masada mağlup etmeye gayret eden emperyalistlere karşı gösterilen tepkinin doğal bir reaksiyonu olarak var olmuştur (Kaya, 2016, s. 12-14). Kongrenin gerçekleştirildiği Aram

Hamparsumyan Han'da eş zamanlı düzenlenen "Numune Sergisi" ise hem bugünkü kent vizyonunun oluşmasında hem de kentin sonraki süreçte artık fuar sözcüğüyle birlikte anılmasına etken olmuştur. Ticari faaliyette bulunanları bir biriyle kaynaştırmaya çalışan bu sergide küçük sanayi ürünlerinin yanı sıra; portakal, tütün, incir, zeytinyağı, şeker kamışı, halı, pamuk kozası, makarna, mobilya, ayakkabı, sabun, kolonya gibi ulusal nitelikli ürünler yer almıştır (Dadyan, 2018, s. 206; Gülbudak, 2022, s. 139). Numune Sergisinden alınan ilham üzerine 4 Eylül 1927'de İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa'nın desteğiyle İzmir Sanatlar Mektebi'nde 9 Eylül Sergisi düzenlenmiştir. Sergiye 71 resmi kuruluşun yanı sıra 195'i yerli 72'si ise ABD, Almanya, İtalya, Rusya, Fransa ve İsviçre gibi ülkelere ait olan firmalar katılmıştır. Yerli ve yabancı ürünlerin bir arada sergilendiği uluslararası nitelikli bu organizasyon, İzmir Enternasyonal Fuarı'nın ilki kabul edilmektedir. Bundan başka iki mekânsal değişim daha yaşanmıştır. Bunlar bugünkü Swiss Otel Grand Efes'in bulunduğu alanda faaliyetleri sürdürülen 9 Eylül Panayırı ve 1936'dan günümüze kadar devam eden Kültürpark ve İzmir Fuar alanıdır (Karpat, 2009, s. 201).

Şekil 3. İzmir İktisat Kongresi, 26 x 41 mm. (Pulhane, 2013).

Şekil 3'te, 2013'te tedavüle çıkarılan ve 5. İzmir İktisat Kongresi konulu çalışmayı oluşturan 1.10 Krş bedelli pula yer verilmiştir. Baskı sayısı 100 olan bu pulun grafik tasarımcısı Tuğba Yazıcı'dır (Pulhane, 2013). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu tasarımda çalışma alanı $\frac{1}{3}$ 'lük paylara bölünmüştür. Altın sarısı renk tonuyla doğal bir çerçeve görünümü kazandırılmaya çalışılan bu tasarımda dantellere kadar baskı yapılmıştır. Solda yer alan ve temsili beş farklı renge boyanarak, çizgi grafik biçimi verilen göstergelerin hemen altına beyaz renkli saat kulesi konumlandırılmıştır. Sağındaki, mavi küre üzerinde yer alan Türkiye görseli ise turuncu renk tonuyla ön plana çıkarılmıştır. İllüstratif açıdan beyaz renk tonunun hâkimiyetini sürdürdüğü bu çalışmanın üstün kısmındaki boşluğa Türkiye Cumhuriyeti orta kısmına ise 5. İzmir İktisat Kongresi ifadeleri yerleştirilmiştir.

Şekil 4. İzmir Enternasyonal Fuarı. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 330).

Şekil 4'te, 1943'te tedavüle çıkarılan ve *İzmir Fuarı* konulu çalışmayı oluşturan 6'lı serideki pullardan birine yer verilmiştir. Görseldeki pulun satış bedeli 13,50 krş'tur. Baskı sayısı 100.000 olan bu pullar Alaeddin Kıral Matbaası tarafından İstanbul'da bastırılmıştır (Pulko, 1943). Dikey bir kompozisyonun tercih edildiği bu tasarımda; İzmir yöresinde yaşayan kadınların ekonomik hayata sundukları katkılar ön plana çıkarılmıştır. Görselde, geleneksel kıyafetli bir yöre kadınının, tuttuğu salkımından aldığı bir üzüm tanesini yemeye çalıştığı görülmektedir.

1.3. Konak Meydanı, İzmir Saat Kulesi ve Yalı Cami

Modern kent olgusunun oluşmaya başladığı XIX. yüzyılda İzmir'in kamusal mekânları da ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüzde Konak Meydanı olarak bilinen alan adımı, Katipoğlu ailesinin konağında almaktadır. O dönemde konakta Katipoğlu Mehmet Ağa ikâmet etmekteydi. Konağın, cümle kapısının önündeki boşluk ise günümüzdeki Konak Meydanı'nı oluşturmaktadır. 1829'dan sonraki süreçte bu konak, idari bir bina olarak hizmet vermeye başlamıştır (Yılmaz ve Yetkin, 2002, s. 60; Yılmaz, 2003, s. 10). İzmir'in sembolleri arasında yer alan İzmir Saat Kulesi ise Konak Meydanı'nın denize bakan tarafına konumlandırılmış sembolik bir yapıdır. Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkışının 25. yıldönümü anısına inşa ettirilen ve kent mimarisinin, oryantalist eğilimli yapıları arasında yer alan saat kulesi 1 Eylül 1901'de törenler eşliğinde açılmıştır (Ersoy, 2000, s. 278; Yılmaz, 2003, s. 16). Kütahya çini sanatının etkisini yansıtan Yalı Cami'nin 18. ila 19. yüzyıllar arasında Konak Meydanı'na inşa edildiği düşünülmektedir. Günümüzde müstakil olarak saat kulesine yakın bir konumda bulunan Yalı Cami, yanı başındaki Yeni Medrese ile birlikte (zaman içerisinde yıkılmıştır) Ayşe Hanım adındaki bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır (Taş, 2019, s. 35-36).

Şekil 5. *İzmir Saat Kulesi*, 36 x 78 mm. (PTT Life, 2017, s. 109).
mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 335).

Şekil 6. *Yalı Cami*, 41 x 26 mm.

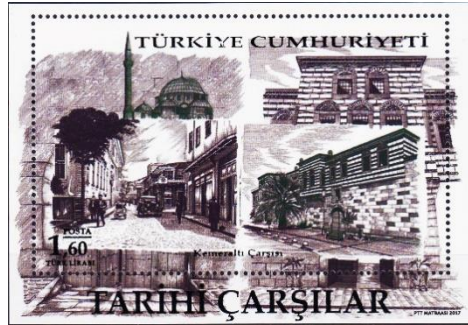

Şekil 7. *İzmir Kordonboyu*, 36 x 26 mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 335).

Şekil 5'te, 2017'de tedavüle çıkarılan *Tarihi Saat Kuleleri-İzmir Saat Kulesi* konulu çalışmayı oluşturan 1.80 Krş bedelli pula yer verilmiştir. Baskı sayısı 100.000 olan bu pulun grafik tasarımcısı Bülent Ateş'tir (Pulhane, 2017a). Dikey bir kompozisyonun tercih edildiği bu tasarımda karma bir tema kullanıldığı görülebilir. Saat kulesinin ön plana çıkarıldığı bu tasarımda arka fonda, kentin maviliklerine ve kültürel mirasına yer verilmiştir. Şekil 6'da, 1966'da tedavüle çıkarılan ve *Milletlerarası Fuarlar Birliğinin 33. Kongresi* konulu çalışmayı oluşturan 3'lü serideki pullardan birine yer verilmiştir. Baskı sayısı 200.000 olan bu pullar ofset usulüyle oluşturulmuştur (Pulhane, 1966b). Anılan tarihte çekilmiş olan bir fotoğraf, doğrudan görsel olarak kullanılmıştır, Yalı Cami ve merkeze konumlandırılan saat kulesi, Konak Meydanı'nın o dönemdeki halini yansıtmaktadır. Şekil 7'de 1966'da tedavüle çıkarılan ve *Turistik Seri 1966* konulu çalışmayı oluşturan 5'li serideki pullardan birine yer verilmiştir. Baskı sayısı 1.000.000 olan bu pullar ofset usulüyle oluşturulmuştur (Pulhane, 1966a). Anılan tarihte çekilmiş olan fotoğraf, modern kent merkezine dair bir takım detayları da barındırmaktadır. Bu fotoğrafta; İzmir Kordonboyu'nda yürüyüşe çıkan iki kişi ile klasik otomobiller, iki yönlü işleyen trafik ve palmiye ağaçları dikkat çekmektedir. Ayrıca henüz imara açılmamış Bayraklı civarındaki yerleşim alanları da başka bir detay olarak gözükmektedir.

1.4. Tarihi Çarşılar

Beden ile kentsel mekânlar arasında bir bağ olduğunu düşünen Salisburyli John, yönetim merkezlerini ve dini yapıları baş; çarşı ve pazarları mide; mahalle ve evleri ise el ve ayaklar olarak tasavvur etmiştir. Bu nedenle insanlar idari ve dini mekânlarda yavaş ve kontrollü davranmakta, çarşı ve pazarlarda ise daha hızlı hareket etme ihtiyacı duymaktadırlar. Dolayısıyla çarşılar ve pazarlar, bir kentin sindirim sistemi olarak imgelemektedir (Sennett, 2018, s. 18-19). İzmir'deki ticari mekânlar, Kemeraltı bölgesi ve Frenk Sokağı olmak üzere ikiye ayrı kategoride değerlendirilmekteydi. Eski iç liman boyunca uzanan ve geleneksel ticari ilişkilere göre şekillenen Kemeraltı bölgesi, daha çok yerli unsurlara hitap etmekteydi. 16. İla 17. yüzyıllardan kalma birçok eseri (mescit, cami, hamam, han vb.) bünyesinde barındıran Kemeraltı Çarşısı ismini, Kemeraltı Camisi'nin inşası sırasında yapılan kemerli bir köprüden almıştır. Kapalı ve açık mekânlardan oluşan çarşıda 230 farklı işkolunda faaliyetlerini ilerleten 15 bin civarında işyeri bulunmaktadır (Ege Genç İşadamları, 2015, s. 6-8).

Şekil 8. Tarihi Kemeraltı Çarşısı, 95 x 65 mm. (PTT Life, 2017, s. 130).

Şekil 8'de, 2017'de tedavüle çıkarılan ve *Tarihi Çarşılar-Kemeraltı Çarşısı* konulu çalışmayı oluşturan bir pula yer verilmiştir. Baskı sayısı 100.000 olan bu pulun grafik tasarımını Boray Yenipazar el çizimiyle yapmıştır (Pulhane, 2017b). Yatay bir kompozisyonun tercih edildiği bu çalışmada marja kadar baskı yapılmıştır. Yan yana konumlandırılan iki zemin üzerine ayrıca iki farklı görsel daha yerleştirilmiştir. Sol alanda yer alan zeminde Kemeraltı Cami yer alırken, hemen üzerine yerleştirilen görselde çarşının tarihi bir görünümüne yer verilmiştir. Pul sanatını nostaljiyle birleştiren bu kurguda tarihe dair detaylar ortaya çıkarılmıştır. Sokakta yürüyen insanlar, taş sokaklar ve klasik otomobiller, ilgili dönemdeki kent yaşamına dair bir takım yaşanmışlığı gözler önüne sermektedir. Ayrıca solda yer

alan iki kişinin şapkasız olduğu sağdaki resmi kıyafetli beyefendinin ise fötr taktığı anlaşılmaktadır. Sağda yer alan görselin zeminine Kızlarağası Hanı, hemen üzerindeki alana ise Kızlarağası Hanı Çuha Bedesteni yerleştirilmiştir.

2. İZMİR YÖRESİ

2.1. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı ve Asklepieion Örenyeri

2014'te Dünya Miras Listesi'ne alınan Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı, bünyesinde; Helenistik, Roma, Doğu Roma ve Osmanlı Dönemlerine ait tabakaları barındırmaktadır. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı toplam 9 kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; Pergamon Akropolü, Tavşantepe, A Tepe, Yığıma Tepe, İlyas Tepe, X Tepe, Maltepe, Kibele Kutsal Alanı ve İkili Tümülüsleridir. Kale Dağı'nın tepesine konumlandırılan Pergamon Akropolü, anıtsal mimarisiyle Helenistik döneme ait şehir planlamacılığının farklı örneklerini yansıtmaktadır (İzmir İl Kültür Turizm Müdürlüğü, ty). Athena Tapınağı, Dionysos Tapınağı, Trajan Tapınağı, en dik tiyatro yapısı, Agora, kütüphane, Athena Tapınağı, Dionysos Tapınağı, Trajan Tapınağı, Heroon ve Zeus Sunağı Pergamon Akropolü'nde yer alan başlıca yapılardır (Üreten, 2004, s. 186-202). Bergamanın seçkinlerinden olan Aristaikhmos'un oğlunun geçirdiği kaza sonucu M.Ö. 370 civarlarında kurulan Bergama Asklepieion'u Akropolün batısında yer alan şifalı su kaynaklarının yanı başına konumlandırılmıştır. Dönemin önemli sağlık merkezlerinden biri olan bu yapı topluluğu; kutsal yol, Propilon, Zeus-Asklepios Tapınağı, kaplıca binası, kaya havuz, çeşme, yeraltı geçidi, sütunlu avlu, tören alanı ve tiyatro gibi yapıları bünyesinde barındırmaktadır (Akça, 2013, s. 25-28). Ayrıca İzmir folkloruna önemli derecede katkılar sunan Bergama yöresi, barındırdığı Kozak yayla kültürü ile zengin bir birikime de ev sahipliği yapmaktadır.

Şekil 9. Pergamon Akropolü, 26,5 x 41 mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 320). Şekil 10. Bergama Asklepieion'u ve halk oyunları, 26,5 x 41 mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 320).

Şekil 9'da, 1957'de Bergama Kermes Oyunları anısına tedavüle çıkarılan 2'li serideki pullardan ilkinde yer verilmiştir. Baskı sayısı 1.000.000 olan bu pullar, ofset usulüyle iki renkte bastırılmıştır (Pulhane, 1957). Sepya renk tonunun hâkim olduğu bu tasarımda Pergamon Akropolü ve şehir konsepti oluşturulmaya çalışılmıştır. Şekil 10'da, 1957'de Bergama Kermes Oyunları anısına tedavüle çıkarılan 2'li serideki pullardan sonuncusuna yer verilmiştir. Bergama Asklepieion'unun tema olarak kullanıldığı bu tasarımda aynı zamanda yörenin folklorik öğeleri de ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalgıcıların görünmediği bu tasarımda, iki erkek ve iki kadın folklorcunun Bergama yöresine ait halk oyunlarını icra ettiği görülmektedir.

2.2. Efes Dünya Miras Alanı

2015'te Dünya Miras Listesi'ne alınan Efes, tarih öncesi dönemden itibaren, Helenistik, Roma, Doğu Roma, beylikler ve Osmanlı Dönemlerine kadar yaklaşık 9000 yıl boyunca kesintisiz devam eden bir yerleşim alanı olarak var olmuştur. Efes Dünya Miras Alanı toplam 4 bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; Ayasuluk Tepesi, Çukuriçi Höyük, Meryem Ana Evi ve Efes Antik Kenti'dir (Efes Yönetim Planı, t.y: 25-32).

Şekil 11. *Meryem Ananın Evi*, 36 × 26 mm. (Geçmişten Günümüze Posta, 2007, s. 335).

Şekil 12. *Efes Antik Kenti*, 26 x 36 mm. (Pulhane, 2015).

Şekil 11’de, 1962’de tedavüle çıkarılan ve *Meryem Ana-Efes Turistik* konulu çalışmayı oluşturan 4’lü serideki pullardan birine yer verilmiştir. Baskı sayısı 600.000 olan bu pullar, fotogravür usulüyle çok renkli bastırılmıştır (Pulhane, 1962). Diğer benzer çalışmalardan farklı olan bu tasarımda Meryem Ana Evi’nin iç görünüşü yer almaktadır. Şekil 12’de, 2015’te tedavüle çıkarılan ve *Turizm* konulu çalışmayı oluşturan 5’li serideki pullardan bir diğerine yer verilmiştir. Dikey kompozisyonda kurgulanan bu çalışmada karma öğeler yer almaktadır. Aşağıdan yukarıya doğru tasarımın yaklaşık ½’li kısmını oluşturan alana tiyatro ve Büyük Artemis Heykeli, hemen üstündeki merkeze karşılık gelen alana August Kapısı ve Celsus Kütüphanesi, en üst kısmındaki boşluğa ise *Türkiye Cumhuriyeti* ve *İzmir* ifadeleri yerleştirilmiştir.

3. AMAÇ VE ÖNEM

Çalışmanın amacı; İzmir temalı pul tasarım örnekleri üzerinden kente dair görsel ve sanatsal bir değerlendirmede bulunmaya çalışmaktır. İzmir yöresini; tarih, sanat, folklor ve sosyokültürel boyutuyla ele alan bu çalışmanın önemli bir araştırma ögesi olarak ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

4. YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemlerinden, doküman analizi üzerinden ilerletilen bu çalışma, yazılı ve görsel kaynaklar üzerinden kurgulanmıştır. Öncelikle literatür araştırması yapılmış, sonrasında konuyla ilintili pul örnekleri üzerinden içerik oluşturulmaya çalışılmıştır. Yazılı kaynaklar: İzmir ve çevresiyle özdeşleşen; taşınmaz kültür varlıkları ve somut olmayan kültürel miras örnekleri ekseninde, pul tercihleri ise yayınlanmış serilerdeki uygun içerikli tasarımlar çerçevesinde şekillenmiştir.

4.1. Araştırma Verileri

Bu araştırmanın görsel verilerini İzmir temalı posta pulları oluşturmaktadır. Tablo 1’de çalışmada kullanılan pullara ilişkin temel veriler yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışmada Yer Verilen Pullara Ait Veriler

Araştırma alanı	Kullanılan pul sayısı	Tema ve içerik
İzmir Kent Merkezi	1	Saat kulesi, Kadifekale, vapur iskelesi, İzmir Kordonboyu, Kızlarağası Hanı
Kadifekale	1	İzmir Körfezi, Kadifekale giriş kapısı
İzmir Enternasyonal Fuarı	2	5. İzmir İktisat Kongresi, kadın ve üzüm
İzmir Karma Tema	3	Saat kulesi, Yalı Cami, İzmir Kordonboyu
Tarihi Çarşılar	1	Kızlarağası Hanı, Kızlarağası Hanı Çuha Bedesteni, Kemeraltı Cami
Bergama Antik Kenti	2	Pergamon Akropolü, Bergama, Asklepion'u, halk oyunları
Efes Antik Kenti	2	Meryem Ana Evi, tiyatro

7 farklı araştırma alanı üzerinden geliştirilen bu çalışmada toplam 12 posta puluna yer verilmiştir. Pul sayısının 12 ile sınırlı tutulduğu bu çalışmada konu-görsel uyumuna dikkat edilmiştir.

4.2. Verilerin Toplanması

Doküman analizi ve görsel araştırma tekniğinin bir arada kullanıldığı bu çalışmada iki farklı yöntem kullanılmıştır. Doküman analizi; dergi, tez, rapor, kitap, elektronik ve basılı yayınlar üzerinden. Görsel araştırma ise farklı zamanlarda tedavüle çıkarılan İzmir konulu pul tasarımları üzerinden kurgulanmıştır.

5. BULGULAR

Literatür taraması ve posta pulları üzerinden oluşturulan bu çalışma 1927 ile 2017 yılları arasında tedavüle çıkarılan pullardan alınan örnekler üzerinden tasarlanmıştır. Yapılan çalışmada toplam 23 konu başlığında İzmir ve çevresinin tema olarak kullanıldığı görülmüştür. Konu başlıklarının; 11'i İzmir Fuarı'yla, 4'ü İzmir konulu karma temalarla, 2'si Efes Antik Kenti'yle, 1'i Bergama Antik Kenti'yle, 1'i Türk ordusunun İzmir'e girişiyle, 1'i İzmir İktisat Kongresi'yle, 1'i sportif faaliyetlerle, 1'i saat kulesiyle, kalan 1'i ise tarihi çarşılarla ilintilidir.

Tablo 2'de farklı konu başlıklarıyla ön plana çıkan İzmir'in, zengin içerik ve kültürel birikimiyle pul emisyon programında önemli bir yer edindiği anlaşılmaktadır. Konu başlıklarının önemli bir bölümünü İzmir Fuarı konulu pullar oluşturmaktadır. Ancak 1953'te yayınlanan Efes Turistik Serisi'nden sonraki tasarımlarda artık kentin sanatı, tarihi, sosyokültürel özellikleri ve mimari yapısı da ön plana çıkarılmaya başlamıştır.

Tablo 2. 1927 ile 2017 Yılları Arasında Tedavüle Çıkarılan İzmir Temalı Pul Tasarımlarına İlişkin Veriler

Konusu	İçerik	Seride ki Pul Sayısı	Basım Yılı	Basım Sayısı
Birinci İzmir Fuarı (Londra baskısı sürşarjlı seri)	Kurt, demiryolları, Ankara Kalesi, Atatürk	11	1927	10.000
İkinci İzmir Fuarı (Londra baskısı sürşarjlı seri)	Kurt, demiryolları, Ankara Kalesi, Atatürk	14	1928	30.000
İzmir Fuarı (Sürşarjlı seri)	Kurt, demiryolları, Ankara Kalesi, Atatürk	9	1934	-
Uluslararası İzmir Fuarı	Saat kulesi, kadın, zeytin, üzüm, tütün, İzmir Kordonboyu Kadifekale, anıt, Atatürk	10	1938	100.000
İzmir Fuarı (Sürşarjlı seri)	Atatürk	3	1940	75.000
İzmir Fuarı	İzmir Limanı, Fuar Alanı, kadın, anıt, üzüm	6	1941	80.000
İzmir Fuarı	Fuar Alanı, kadın, üzüm	6	1943	100.000
Uluslararası İzmir Fuarı	Kadın-erkek, bitkiler, tütün, İzmir	5	1950	100.000
Efes Turistik Seri	Meryem Ana, tiyatro, Efes	6	1953	100.000
XXV. Uluslararası İzmir Fuarı	Fuar alanı	2	1956	500.000
XXV. Uluslararası İzmir Fuarı Özel Seri	İzmir, Alsancak	2'li	1956	150.000
Bergama Kermes Oyunları	Bergama Akropolü, Bergama Asklepieion'u	2	1957	1.000.000
Meryem Ana Efes Turistik	Meryem Ana karma tema	4	1962	600.000
Konulu Pul Turistik Seri 5'li Pul	İzmir Kordonboyu, klasik araba	1	1966	200.000
Milletlerarası Fuarlar Birliğinin 33. Kongresi	İzmir Büyük Efes Oteli, Yalı Cami, İzmir Fuarı	3	1966	200.000
İzmir	Türkiye haritası, İzmir, üzüm	2	1967	300.000
Türk Ordusunun İzmir'e Girişinin 50. Yılı	Askerler, İzmir, Mustafa Kemal ve silah arkadaşları	1	1972	400.000
İzmir 83	Atatürk	6'lı	1983	550.000
İzmir İktisat Kongresi	Karma tema	1	1992	600.000
EXPO 2020 İzmir Adaylığı	Kadın-erkek, İzmir Kordonboyu, Konak Meydanı	3'lü	2013	100.000
Altay Spor Kulübü'nün 100. Yılı	Altay Dağları, futbol, basketbol, yüzme	4	2014	100.000
Tarihi Saat Kuleleri	İzmir Saat Kulesi	1	2017	100.000
Tarihi Çarşılar	Kemeraltı Çarşısı	1	2017	100.000

Kaynak: (Pulko, 1938; Pulko, 1943; Pulhane, 1957; Pulhane, 1966; Pulhane, 2015; Pulhane, 2017; Dadyan, 2018, s. 206-216).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Posta İdaresi tarafından tedavüle çıkarılan tasarımlarda, sıklıkla illüstrasyon ve grafik çözümler kullanılmaktadır. İzmir konulu pul tasarım çalışmalarında ise teknik olarak fotoğraflara yer verildiği görülmektedir. Tasarım çalışmalarında kullanılan fotoğraflar, estetik ve işlevsel açıdan birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bir fotoğrafın, herhangi bir illüstratif çözümlmeye tabi tutulmadan, doğrudan pul formuna yansıtılması, hem yoruma açık kısımları sınırlandırmakta hem de konunun somutluğu bağlamında ortaya çıkan bir takım anlamsal kayıpları gözler önüne sermektedir. İlk baskıdan itibaren 1970'lere kadar devam eden tasarımların tamamına yakınında bu etki açık bir biçimde görülmektedir. Sonraki süreçte, tedavüle çıkarılan pullarda ise daha özgün ve daha renkli bir çizimin takip edildiği fark edilmektedir. Ancak buna rağmen yayınlanan yeni serilerde yine bilinçli bir biçimde fotoğraf kullanımına devam edildiği görülmektedir.

1927'de başlayan ve 1950'lere kadar devam eden tasarım çalışmaları genellikle, tek bir konu ekseninde şekillenmekteydi. Tasarım çalışmaları üzerine yapılan incelemelerde ise çalışmaların tamamına yakınında renk tercihinin ikiye bazen de teke indirildiği görülmektedir. Renk kullanımı konusuna getirilen bu sınırlama; sanatsal bir obje olarak kabul gören pullardaki, simgesel ve sembolik anlatımın çekiciliğini ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla iletişim, kültür, sanat, tarih, mimari ve tasarım olguları üzerinden kültürlerarası bir etkileşime vurgu yapan pullar, bu yönüyle, evrensel boyutlu bir sanat olmaktan uzaklaşmaktadır. Yalnız tasarımcılar değil aynı zamanda pulları sosyal bir etkinlik aracı olarak gören diğer bireyler de bunun farkındadır. Tasarım ve kurgu süreciyle başlayan bu olgu nihai aşamaya kadar devam etmektedir. Bu nedenle iletilmek istenen mesajın dolaysız ve anlaşılabilir bir forma getirilerek sanatsal bir üslupla sunulması gerekmektedir.

İzmir ve çevresini posta pulları üzerinden betimleyen tasarım örneklerine ilişkin öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- Birgi Tarihi Kenti konulu bir çalışma yayınlanabilir.
- Çandarlı, Çeşme ve Foça Kaleleri temalı bir pul serisi tasarlanabilir.
- İlk kurşun konulu bir tasarım çalışmasının oluşturulması fayda sağlayabilir.
- İzmir'de İncir Bayramları konulu bir temanın oluşturulması İzmir'in kent kültürüne katkı sağlayabilir.
- İzmir Tarihi Liman Kenti konulu bir pul albümü yayınlanabilir.
- Yelken sporlarını konu alan bir çalışmanın yayınlanması İzmir'in kent turizmine katkı sağlayabilir.
- Tarihi asansör konulu bir tasarım çalışması oluşturulabilir.
- Şirince ve Matematik Köyü temalı bir tasarım çalışması hazırlanabilir.

İzmir'i sanat ve estetik boyutuyla ele alan bu çalışmanın sonraki süreçte oluşturulacak bilimsel nitelikli çalışmalara kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akça, T. (2013). *Bergama Asklepieionu'nun Tıbbi Bakış Açısı İle Değerlendirilmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Çetin, İ. (2011). Kentiçi Bir Çöküntü Alanı Örneği Olarak Kadifekale'de Mekân Sosyolojisi Denemesi. *Sosyoloji Dergisi*, 25, 53-80.
- Dadyan, S. (2018). *Babamın Pulları/My Father's Stamps "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Pul HİKâyeleri*. İstanbul: Siyah Kitap.
- Efes Yönetim Planı 2014-2019*. (t.y.). URL: <http://kulturvarliklari.gov.tr/Eklenti/57319,efes-yonetim-planipdf.pdf>? (E.T.: 17.08.2022)
- Ege Genç İşadamları Derneği. (2015). *Kemeraltı Raporu EGİAD 2015*. URL: <https://www.egiad.org.tr/wp-content/uploads/kemeralti-raporu/kemeralti-raporu.pdf> (E.T.: 05.07.2022)
- Ersoy, İ. K. (2000). İzmir Saat Kulesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 5, 277-287.
- Filateli. (2016). *Filateli Terimleri*. URL: https://www.filateli.gov.tr/page/sol_menu/filateli_sozluk/2016_filateliterimler.pdf (E.T.: 02.12.2022)
- Geçmişten Günümüze Posta*. (2007). Ankara: PTT Genel Müdürlüğü.
- Gülbudak, Ö. (2022). Le Petit Journal'da Yayınlanan Bir Türk Geleneği: İzmir İncir Bayramı. *Art Vision*, 28(49), 138-144. doi 10.5152/ArtVis.2022.222487
- Güven Bezaz, Y. (2006). *Haberleşme ve Tarihçesi*. Ankara: Türkiye Haber-İş Sendikası Yayınları.
- İzmir İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (ty). *Dünya Miras Listesinde İzmir*. URL: <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-152083/dunya-miras-listesinde-izmir.html> (E.T.: 02.07.2022)
- Karpat, G. (2009). *İzmir Kültürpark ve Fuar Alanının Tarihsel Gelişim Sürecinin Araştırılması ve Geleceğe Yönelik Tasarım Programının Oluşturulması*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tez
- Kaya, A. (2016). *Harabeler Üzerinde Cumhuriyet Abidesi İzmir Fuarı*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi.
- PTT Life. (2017 Nisan). *Tarihi Çarşılar Konulu Anma Pulu İzmir'de Tanıtıldı*. 6, 128-130.
- PTT Life. (2017 Ekim). *Güzel İzmir'e Layık Anma Pulu ve Sergi*. 12, 108-112.
- Pulhane. (1957, Mayıs 24). *Bergama Kermes Oyunları*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k195704.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (1962, Aralık 08). *Meryem Ana Efes Turistik*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196208.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (1966, Mayıs 25a). *Turistik Seri 1966*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196605.html> (E.T.: 27.06.2022)

- Pulhane. (1966, Ekim 18b). *Milletlerarası Fuarlar Birliği'nin 33. kongresi*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k196613.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (2013, Ekim 10). *5. İzmir İktisat Kongresi*. URL: <https://www.pulhane.com/PulSayfalari/p201329.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (2015, Mart 20). *Turizm*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201506.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (2017, Eylül 09a). *Tarihi Saat Kuleleri-İzmir Saat Kulesi*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201718>. (E.T.: 27.06.2022)
- Pulhane. (2017, Nisan 04b). *Tarihi Çarşılar-Kemeraltı Çarşısı*. URL: <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k201704.html> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulko. (1938, Ağustos, 20). *İzmir Fuarı (20 Ağustos 1938)-Türkiye Cumhuriyeti pul koleksiyonu*. URL: <https://www.pulko.com/urun/izmir-fuari-20-agustos-1938-turkiye-cumhuriyeti-pul-koleksiyonu> (E.T.: 27.06.2022)
- Pulko. (1943, Ağustos, 20). *İzmir Fuarı*. URL: <https://www.pulko.com/urun/izmir-fuari-20-agustos-1943-turkiye-cumhuriyeti-pul-koleksiyonu> (E.T.: 27.06.2022)
- Sennett, R. (2018). *Ten ve Taş Batı Uygarlığında Beden ve Şehir*. T. Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Taş, Y. (2019). XVIII. Yüzyılda İzmir'de Hayırsever Bir Kadın: Mehmed Paşa Kızı Ayşe Hanım ve Vakfı. *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 33-64.
- T.C. İzmir Valiliği. (2016). *Vali Ayyıldız, İzmir 2016 Milli Pul Sergisi Ödül Töreni "Palmares"e Katıldı*. <http://www.izmir.gov.tr/vali-ayyildiz-izmir-2016-milli-pul-sergisi-odul-toreni-palmares-e-katildi> (E.T.: 01.07.2022)
- Üreten, H. (2004). Helenistik Dönem Pergamon Kenti Tanrı ve Kültleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 23(35), 185-214. doi: 10.1501/Tarar_0000000182
- Yılmaz, F. ve Yetkin, S. (2002). *İzmir Kent Tarihi*. İzmir: İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Yılmaz, F. (2003). *Tarihsel Süreç İçerisinde Konak Meydanı*. İstanbul: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı.
- Yılmaz, M. (2019). Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki Değişimi Posta Pulları Üzerinden Okumak. *Milli Folklor*, 31 (124), 230-245.

Yazar tarafından potansiyel bir çıkar çatışması bildirilmemiştir.

